

מבוא מזהר
שיחות הר"ן

שיחה טו

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

חכמה ומלאכה גדולה להיות כבהמה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

שיחות הר"ן סימן טו

מוגה על פי דפוס ראשון שנת תקעה שהדפוס מוהרנ"ת בסוף ספורי מעשיות בשם ליקוטי מוהר"ן

אמר שהוא חכמה ומלאכה גדולה להיות כמו בחמה. וזה בחי' כל אשר נתן ה' חכמה בחמה, היינו שהוא חכמה לעשות עצמו כבחמה (וכמו שארז"ל על פסוק אדם ובהמה תושיע ה', אלו בני אדם שערומים בדעת ומשימין עצמן כבחמה, וכמו שאמר אסף ואני בער ולא אדע, בחמות הייתי עמך, ועיין במ"א מזה):

חכמה ומלאכה גדולה להיות כבהמה

שיחות הר"ן אות טו

מקום וזמן אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

רבנו מבאר שכשיש קושיות על הנהגת ה' או על הצדיק ועל כן קשה לו להתבטל ולקיים המצוות כפשוטן, אזי היא חכמה ומלאכה גדולה להיות כמו בהמה ולעשות רצונם בלי להבין אלא בביטול גמור.

וכשמתקרב לעבודת ה' לצדיק האמת צריך לסלק כל שכלו שהיה לו לבא בבחי' אני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ולקבל את השכל של התורה והצדיק. ואעפ"כ ידע שעיקר החכמה היא להבין שחרבה יותר ממה שאני מבין שכל התורה והצדיק הם הרבה למעלה מהשגתי ועיקר החכמה היא בבחי' אמרתי אחכמה היא רחוקה ממני, דהיינו שעיקר החכמה לדעת ששלימות ההשגה רחוקה ממני תרתי משמע דהיינו שמיעוט שכלי גורם אבל שכל התורה והצדיק והנהגת ה' והצדיק בוודאי אמת. וגם מה שאפשר להבין א"א אלא מעט מעט אבל רק ע"י שאני מאמין כנ"ל ששלימות הבנה רחוקה ממני.

שיחות

אין

לקוטי הלכות

חור"מ פקדון הלכה ד' אות ד' – כי בקדשה זאת הבחינה יקרה מאד, הינו בחינת בהמה, הינו לעשות עצמו כבהמה, כאלו אין בו שום דעת כלל, כמו שאמר דוד (תהלים עג, כב): "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך", וכמו שכתב אדמו"ר ז"ל (שיחות הר"ן טו) על פסוק (שמות לו, א): "כל אשר נתן ה' חכמה בבהמה", שהיא חכמה גדולה לעשות עצמו כבהמה. כי על ידי זה עקר קבלת הדעת והשכל האמת, כי זהו בחינת צמצום המוח הנ"ל, בחינת מלכות בחינת נוי"ן הנ"ל, שהוא בחינת מידה וצמצום, הינו שאי אפשר לקבל שום דעת ושכל אמתי כי אם כשמישים עצמו כבהמה, כאלו אינו יודע כלל, כמו שאמר רבותינו ז"ל (סוטה כא): "אין התורה מתקיימת אלא במי שמישים עצמו כאינו יודע", ואז על ידי זה דיקא זוכה לקבל את השכל והמוח בהדרגה ובמדה. וגם כשמקבל איזה שכל ודעת צריך לידע בכל פעם שעדיין אינו יודע כלל, כמו שכתב אדמו"ר ז"ל במה פעמים (סימן סג ועוד), ועל ידי זה זוכה לקבל מח ודעת חדש בכל פעם. וזהו בחינת צמצום ומידה דקדשה, בחינת מלכות בחינת נוי"ן הנ"ל, שעל ידי זה עקר קבלת המוחין, כנ"ל.

או"ח תפילין הלכה ד' אות ו' – ועקר התפילין נעשין על ידי עור בהמה דיקא, כי תפילין הם מחין גבוהים מאד, בחינת אור הגנוז, בחינת מחלקת שבקדשה כנ"ל, ומי שרוצה, חס ושלום, לכנס להבין זה הדעת – בודאי לא ישוב ולא ישיג ארחות חיים, כי יהיה כשכל מאד, כי על זה נאמר (חגיגה יג): "במפלא מן ה' אל תדרוש' וכו'. כי אי אפשר להשיג זה הדעת כנ"ל, וצריך לסמוך על אמונה – להאמין בצדיקי אמת אף על פי שיש ביניהם מריבה ומחלוקת, כי באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים וכו' כנ"ל. ועל כן תפילין נכתבין על גבי עור בהמה דיקא, זה בחינת בני אדם שעומדים בדעת ומשימין עצמן כבהמה (חלין ה:), שצריכים לשום עצמו כבהמה – לסלק דעתו לגמרי כאלו אין לו שום דעת כלל ולסמוך רק על אמונה כנ"ל. ואז נודרך מוחו על ידי זה, וזוכה לבחינת תפילין שהם נעשין מעור בהמה דיקא, ואז נפשט עקמימיות שבלבו. כי כשרואה אדם שיש לו עקמימיות, בפרט בשיש לו, חס ושלום, חס ושלום, עקמימיות הרבה בלבו, אזי הוא צריך לסלק דעתו לגמרי כאלו אין לו שום דעת כלל, וילך רק בתמימות ופשיטות לבד, ואז זוכה אחר כך לדעת גדול מאד. וזה בחינת תפילין, שהם מחין גבוהים מאד שנכתבין על עור בהמה דיקא, ועל דם נפשט עקמימיות שבלב וכו', כנ"ל.

או"ח ברכת הפירות הלכה ה' אות יד – וזהו 'אדם ובהמה תושיע ה'. 'אדם ובהמה' הינו כמו שדרשו רבותינו ז"ל (חלין ה:): 'בני אדם שעושים בדעת באדם ומשימין עצמן כבהמה', דהיינו שיודע שעדיין אין לו הויה בעולם מחמת שלא תקן מעשיו, ועל כן הוא בעיניו כבהמה, ורוצה להבין עצמו שיהיה לו הויה בעולם, שהוא בחינת הקרבת העמר שעורים כנ"ל, ועל ידי זה דיקא נעשה בחינת אדם באמת כנ"ל. וזהו אדם ובהמה תושיע ה' – כי על ידי זה יושיעו ה' בודאי, כשידע שהוא כמו בהמה, ויתחיל להבין את עצמו בכל פעם שיהיה נעשה אדם – שיקשר את עצמו לצדיקי אמת, שהוא בחינת התקשרות נקדה התחתונה בנקדה העליונה – לקשר את עצמו מתהום רבה להררי אל וכו' כנ"ל. ועתה מקשר יפה הפסוק הזה: צדקתך וכו', אדם ובהמה תושיע ה', וכו' כנ"ל.

או"ח פסח הלכה ז' אות כד. וזהו בחינת ספירת העמר, כי עמר שעורים הוא מאכל בהמה (סוטה יד). שהוא בחינת (תהלים עג, כב): "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך", הינו בחינת אמונה, שמסלקין דעתם ומשימין עצמן כבהמה, וסומכין על אמונה לבד. ואז מתחילין לספר הימים והשבועות לעמר – להמשיך כל המדות שהם בחינת ימים, שהם בחינת שכליים קדושים, בחינת (איוב לב, ז): "ימים ידברו ורב שנים ידעו חכמה". ועכשיו אנו ממשיכים כל הימים והמדות שהם כל החכמות – לתוך האמונה, שהוא בחינת עמר שעורים, כי אנו סופרין ומונין כל הימים לעמר – שממשיכים הכל אל האמונה כנ"ל, שעל ידי זה זוכין אחר כך לקבלת התורה, כי עקר קבלת התורה על ידי אמונה.

יו"ד בכור בהמה טהורה הלכה ג' אות ב' – כי עקר האמונה היא בבחינת בהמה, כי עקר שלמות האמונה הוא שישלך דעתו וחקמתו לגמרי וישם עצמו כבהמה ויאמין בהשם יתברך ובצדיקים אמתיים באמונה שלמה לבד, כי עקר האמונה הוא במה שאין השכל

מבין, כי במה שמבינים בשכל – אין שייך אמונה, וכמבאר במקום אחר (סימן ח, תנינא). על פן עקר האמונה היא בבחינת (תהלים עג, כב): "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך", בחינת (שם לו, ז): "אדם ובהמה תושיע ה'", ודרשו רבותינו ז"ל (חלין ה'): 'בני אדם שעושים בידע באדם הראשון ומשימים עצמן בבהמה'. וכמו שאמר שלמה המלך עליו השלום, שהיה חכם מכל אדם, ואף על פי כן אמר (משלי ל, ב): "בי בער אנכי מאיש ולא בית אדם לי", וכמו שכתוב (קהלת ז, כג): "אמרתי אחקמה והיא רחוקה מפני". על פן מי שרצה לזכות לחי עולם, לחיים נצחיים, לחיים אמתיים – צריך לסלק דעתו ושכלו וחקמתו לגמרי ולסמוך רק על אמונה לבד.

קושיות

- א. הוא חכמה ומלאכה גדולה להיות כמו בהמה – צ"ע מה כל כך קשה להיות בהמה? הקושי הוא כיון שזה סותר הרבה דברים הפוכים, כגון מצוה גדולה לחדד את השכל, וראה (חיי"מ שמו/ז)¹ שאמר שצריך ללמוד את הספר שלו בעיון שעי"ז זוכים להיות בעל מח גדול, ובחדא מחתא אמר עיקר היהדות היא תמימות ופשיטות.
- ב. צ"ע מדוע דווקא בהמה ולא צפור או חיה או שוטה? נראה כי רק בהמה אפשר לקשור ולהשתמש בה לעבודה, ולעבוד בה בדרכים שהם מעבר להבנת ²/ ולא שואלת שאלות.
- ג. בכת"י של רבי נפתלי³ הלשון לעניין שהיו מדברים מבהמות ופרות אמר שהוא מלאכה גדולה להיות פרה וכו' וצ"ע לכאורה פרה היא לא דוגמא טובה כי לא עושה אלא רק עושים בה דהיינו או חולבים או שוחטים אבל שור או חמור וסוס לכאורה הם דוגמא טובה יותר. ואולי נקט פרה כי בזה דברו לפני כן.
- ד. מה הכוונה לעשות עצמי כבהמה? הרי בהמה כל מהותה רק קיום עצמה המין שלה. וכל דבר אחר שרוצים ממנה צריך להכותה. מבואר בפרש"י על דברי אסף בתהלים עג שאמר שהיו לו קושיות גדולות על הקב"ה עד שכמעט נטה רגלו להתפקד ואעפ"כ התגבר ועשה עצמו כבהמה שעושה מה שאומרים לה בלי להבין.
- ה. מדוע זו גם חכמה וגם מלאכה, מה החילוק והקושי שבכל אחת מהן. נראה שלדעת בדיוק את הגבול עד היכן להשתדל להבין ולפלפל בדברי תורה ולחדד השכל ולהקשות ולתרץ ומתי לדעת שמכאן והלאה זה למעלה ממדרגתי ואני צריך להעמיד על אמונה ובה לקיים בעצמי בהמות הייתי עמך להתנהג כמו סוס שעושה מה שאומרים לו בלי להבין וכמו שלסוס לא מסבירים כי לא מסוגל להבין כך גם אני צריך לקבל שיש דברים שא"א להסביר לי כי הם למעלה ממדרגתי. וכל זה גם כשיודע בשכל, עדיין זו מלאכה גדולה לקיים זאת.
- ו. צ"ע מתי צריך להיות כבהמה ומתי לא? הרי זה הפך דברי רבנו בהרבה מקומות שצריך לצאת ממוחין דקטנות למוחין דגדלות. נראה שרבנו לא מתכוון שאדם צריך שלא יהיו לו קושיות על הנהגת ה' והצדיק, כי אדם כזה הוא לא צריך לעשות עצמו בהמה כי הוא כבר כזה. אלא אדרבה חייב לרכוש חכמה ולחדד השכל ולדעת לפלפל ולהקשות קושיות, ואז בוודאי אי אפשר שלא יהיו לו קושיות על הנהגת ה' והצדיק. ואז היא חכמה ומלאכה גדולה לסלק השכל, בלי לא ליפול למוחין דקטנות אלא להאמין באמונה שלמה ובטחון שהנהגת ה' והצדיק היא נכונה ומתוך אהבה ולקיים אותה אפילו שהיא הפך ההבנה שלי בשמחה גדולה. וכמבואר בתורה פג תנינא⁴ ע"פ אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, שזה עיקר החכמה לדעת שהיא רחוקה ממני.

¹ חיי מוהר"ן אות שמו – (ח) פעם אחת היה מזרז את אחד ללמוד את ספרו. ואמר שהוא מצוה גדולה ללמוד ספרו הרבה. ואמר לו שיכולין להיות נעשה בעל מח גדול על-ידי ספרו, כי יש בו שכל גדול ועמקות נפלא מאד על-פי פשוטן של דברים.

² כגון אדם שיושב על סוס ומכה בו שידהר ופתאם מכה בו שיפנה לימין ואח"כ לשמאל ואח"כ תעצור ואח"כ שוב תדחה, בין שהיא קרקע נוחה בין שהיא דרך של בוץ ורפש גם ממקום מואר למקום חשוך, ואף פעם לא עולה בדעתו להסביר לסוס מדוע מחייב אותו לעשות כאלה דברים שלפי שכלו הם משונים מאד. וכן תופס שור וקושר לו מחרשה ותוקע אותה בקרקע קשה ומכריח אותו להתאמץ ולילך כך הלוך וחזור עשרות פעמים ולא חושב לרגע להסביר לו מה התועלת בזה אע"פ שלפי שכלו של שור זה שגוען לעשות כך דווקא בקרקע קשה וכל כך פעמים הלוך ושוב. והטעם כי הם לא יכלים להבין את ההסבר וכך אדם צריך להתנהג כשמצווים אותו לעשות דברים שהם מעל השגתו.

³ שיש"ק חדש ח"ג אות תתכד – לענין שהיו מדברים מבהמות ופרות, אמר שהוא מלאכה להיות פרה, היינו שהוא חכם ומלאכה להיות כמו בהמה ופרה; וזה בחינת "כל איש אשר נתן ה' חכמה בהמה" (שמות לו א) – היינו שהוא חכם לעשות עצמו כבהמה.

⁴ לק"ה תפלה ד' ט' – כי עקר אמתית החכמה הוא לדעת שרחוק ממנו החכמה, בבחינת (קהלת ז), אמרתי אחקמה והיא רחוקה ממני וכו', כמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה שעקר החכמה שישכיל שרחוק ממנו החכמה, כי באמת אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. ועקר החכמה האמתית הוא מי שזוכה לשכל האמת להבין ולהשכיל האמת שהעקר הוא לעבד אותו יתברך בתמימות ובפשיטות גמור. ועל ידי זה דיקא יזכה לעקר החכמה האמתית, דהיינו לדעת אותו יתברך באמונה שלמה באמת, שזה עקר החכמה, כמו שכתוב (ירמיה ט), אל יתהלל חכם בחכמתו וכו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותו. וכתוב (משלי א), יראת ה' ראשית דעת.

לק"ה נפילת אפים ד' ט' – כי באמת אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. וכמו שכתוב (ירמיה ח), הנה בדבר ה' מאסו וחקמת מה להם. כי השם יתברך לית מחשבה תפיסא בה כלל. ואי אפשר לידע מאלקותו יתברך כי אם על ידי מעשים טובים, היינו על ידי עשיית המצוה בשמחה שעל ידי זה דיקא זוכה לעלות למעלה מעלה עד שזוכה להשיג אור אין סוף בבחינת מטי ולא מטי בבחינת התשעה היכלין הנ"ל, שזה עקר השגת אלקות.

ז. עיין חיי מוהר"ן אות ש"ב/א, שמן הסתם מי שיכול ללמוד ביותר, יותר מסוגל לסלק שכלו בבחי' עם נבל ולא חכם המבואר בתורה קבג – וצ"ע לכאורה להפך וכמבואר במעשה מחכם ותם שלחכם היה יותר קשה לסלק שכלו מהתם. כי לכאורה פשוט שמי שהוא חכם ורגיל להבין בשכלו יותר קשה לו לסלק השכל ממי שאין לו שכל ורגיל תמיד לעשות לפי שכלו. נראה שהקושי לא בגלל רוב השכל אדרבה רבנו אומר שמי שיותר למדן יותר מסוגל לזה. אלא הקושי של החכם הוא שחכמה מביאה לגאווה כמבואר בחז"ל חכם גבור ועשיר יש להם יותר נסיון בגאווה. והגאווה לא נותנת להם לעשות בלי להבין. אבל באמת כל אדם אפילו הפשוט ביותר קשה לו לא להכניס את ההבנה שלו בקיום המצוות. כגון בתפילה בצבור ולדבר בתפילה ולכוון בחזרת הש"ץ ולקום בחצות ולומר תיקון חצות וכיו"ב יש לו הרבה תרוצים עפ"י שכלו מדוע במקרה זה, זה לא חיוב. לעומתו למדן אפילו כזה שבוזז מדקדק מאד, אבל בעניינים עמוקים שם קשה לו יותר לא להכניס את הבנתו.

ח. בחולין ה: ערומים בדעת, ומשימין עצמן כבהמה. צ"ע מה הכוונה האם רוצה לומר שאע"פ שהיו חכמים עשו עצמם כבהמה? או להפך ע"י שהיו חכמים הצליחו לעשות עצמם כבהמה? נראה אע"פ שפשט הגמרא נראה כפרוש ראשון שאע"פ שהם חכמים עושים עצמם כבהמה אבל לפי רבנו שאומר שזו חכמה גדולה ומי שלמדן יותר יותר מסוגל לזה משמע ששניהם אמת.

ט. בחולין ה: ערומים בדעת, צ"ע מה הכוונה ומדוע לא אמר אלה בני"א שיש להם דעת? הערמה היא חריפות ולא סתם חכם או בר דעת, מה שמלמד שיש להם נסיון גדול יותר בסילוק השכל. מאידך אדרבה ע"י שהיו חריפים ידעו היכן לסלק את השכל כנ"ל.

י. בחולין ה: אמרו חז"ל ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה, וכן הר"ש על שמות לו ז' "חכמה בהמה" פירש שעשו עצמם כבהמה בבניית המשכן, משמע שביארו כרבנו א"כ מה חידש רבנו. אולי מה שאומר שהיא חכמה ומלאכה גדולה.

יא. בפשטות נראה שבמעשה מחכם והתם מבואר העניין הזה, דהיינו שהחכם לא סילק שכלו והתם סילק שכלו וצ"ע מדוע התם משובח כל כך? הרי בוודאי שמי ששכלו קטן בקל מסלק שכלו, שהרי אפילו תפילה שלו היתה בג' קצוות ולא שלימה, וכ"ש התורה שלו. ולא מבואר שם שהיו לתם את הניסיונות של החכם לסלק שכלו כשיש לו שכל גדול. רוב גדולי ישראל היו דייקא חכמים גדולים, אלא שהשתמשו בשכלם להבין ולתרוץ קושיות, וידעו שיש גבול לשכלם ששם צריך לקיים בלי להבין, אע"פ שהוא נסיון גדול למי שהוא חכם. וראה משנה בנגעים (ט' ג') כששאלו את ר"א הגדול שאלה ואמר כך לימדוני ואין אני יודע הטעם, וביקש רבי יהודה ליתן טעם, א"ל ר"א אם לקיים דברי חכמים אמור ואם לחלוק אל תאמר שום ביאור. פירוש כי צריך לקיים כמו שקבלתי גם בלי להבין. נמצא אע"פ שהוא נסיון גדול למי שמורגל להבין כל דבר אעפ"כ החכם האמיתי דייקא ע"י החכמה הזו גם יש בכוחו לדעת את הגבול של האפשרות לו לבין בשכלו וגם להכיר מי מבין יותר ממנו. ובוזה טעה החכם וכמוהו יש לא מעט ואליהם התכוון רבנו במעשה הנ"ל.

יב. מדוע החכם בא לכפירה הרי אדרבה רבנו אומר בתורה רנה שאמונה בלא דעת בקל נופלים ממנה. כנ"ל השכל של אמונה הוא לא שכל של למדנות אלא שכל גבוה מאד שיותר מורגש בלב, אבל כשמכניסים בשכל הזה פלפול, אזי קשה מאד שלא למצא עוד ועוד קושיות למה להתבטל ומה הראייה שפלוגי ראוי שאתבטל אליו וכו'.

יג. במעשה מחכם ותם משמע שרבנו סובר שהתם היה יותר חכם מהחכם. וצ"ע מה ההבדל בין חכמתו של החכם לחכמתו של התם? ומה היתה חכמתו של התם. נראה לבאר את חכמתו של התם, שיש שכל של אמונה. וע"י אמונה באים לשכל¹ אבל רק ע"י שיודע קוצר שכלו, ובאמת כמבואר במעשה הנ"ל שבסוף התם היה גם חכם

¹ חיי מוהר"ן אות שכ – אמר כל מי שיציג אותי ויקים כל מה שאני מצוה, בודאי יהיה צדיק גדול יהיה מה שיהיה. והעקר להשליך שכל עצמו לגמרי רק באשר יאמר הוא ויקים הכל כמאמרו. ואמר אז ענין עם נבל ולא חכם (דברים לב ו), כמבאר בספר לקוטי א' בסימן קכ"ג, מן הסתם מי שיכול ללמד ביותר מסוגל ביותר: (מעלת המתקדים אליו אות ל)

² משנה נגעים פרק ט' משנה ג' – שא"ל את רבי אליעזר, מי שעלתה לתוף ידו בהרת פסלע ומקומה צרבת שחין. אמר להם, יסגיר. אמרו לו, למה, לגדל שער לכן אינה ראויה, ולפשוט אינה פושטה, ולמחיה אינה מטמא. אמר להן, שפא תכנס ותפשה. אמרו לו, והלא מקומה פגריס. אמר להן, לא שמעתי (ו). אמר לו רבי יהודה בן בתיא, אלמד בו. אמר לו, אם לקים דברי חכמים, הין. אמר לו, שפא יולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו. אמר לו, חכם גדול אתה שקימית דברי חכמים:

ר"ע מברטנורה – אמר להן לא שמעתי. בלומר גם זה יסגיר, אבל לא שמעתי בו טעם: אלמד בו. תרשני שאלמד בדין זה דבר: אם לקים דברי חכמים הן. אם תמצא טעם לקים דברי חכמים שאמרו שטעון הסגר, אמר, אבל ללמד שאינו טעון הסגר לא תאמר, שאני מניח מה שקבלתי מרבותי ושומע ממך:

³ תורה צא – וכשיש לו אמונה בזה, בא מן האמונה אל השכל, וכל מה שמחזיק את עצמו באמונה, בא אל שכל יותר. כי הדבר שהיה צריך מתחלה להאמין, עכשו בשבא אל אמונה יותר גדולה, מבין הדבר הראשון בשכל.

ספר המידות – ערך אמונה אות כ. מתחלה צריך להאמין בהשם יתברך, ואחר כך יוכה להבין אותו בשכל: שם אות יט. על ידי אמונה נתחכם: ושם אות לא – על ידי אמונה יכול להבין את השם יתברך:

גם עיין שם ערך תשובה אות עו – המתחיל לעבד את ה', הקדוש ברוך הוא אומר לו: יודע אני, שחפץ ורצונך לעבד אותי, אבל מה הוא הבטוחות שפא למחר תעזב אותי, אם כן איך אקרב אותך בשביל הרצון שרצית, ואיך אגלה לך תכף דברים נסתרים, אלא כן תעשה: בתחלה אהב אותי כך ותעשה מצוותי, אף על פי שאין אתה יודע השכל של המצוה, ועבד אותי פשוט. בלא חכמות, וכשתעבד אותי

אבל עם תמימות, ודייקא ע"י שלא החזיק מעצמו חכם אלא קיים בעצמו אני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך. והביאור בזה נ"ל שאע"פ שהאמונה מתחילה היכן שנפסק השכל (תורה ח' תנינא) אעפ"כ הוא שכל גדול לדעת למי להתבטל ולדעת ולהודות שיש מי שהוא חכם ממני ולהתבטל אליו, לא כדי שארויח ממנו גשמיות אלא רק רוחניות ואפילו רק בעוה"ב. כי אמונה וביטול אפילו אמונה חזקה וביטול עד כדי מסירות נפש יש גם לטועים ותועים אחר עבודה זרה. על כן מוכרח שזה חכמה ומלאכה גדולה לדעת למי להתבטל, בלי להתפעל מאחרים בין שהם יועצים חכמים ובין שהם לועגים ומבזים. (ויש בזה אריכות גדולה כי באמת הרבה חכמה שבוה היא לדעת שאפשר שאני טועה וצריך לבקש ולחזור ולבקש מה' ית' עצה נכונה בזה וכלשון מוהרנ"ת מי שחפץ באמת שולחים לו מלאך של אמת) והעיקר שרק זו הדרך להחכים באמת בלי ליפול לגאוה שעל ידיה דייקא הסתלקות השכל כמבואר בפסחים כל המתגאה חכמתו מסתלקת, וכנ"ל בלק"ה פקדון ד' שרק ע"י שמקיים בעצמו בהמות הייתי עמך וזכה להחכים לאט לאט ולהשאר תמים.

יד. בסוף התורה מצויין לעיין במקום אחר והכוונה לתורה קבג וצ"ע כי שם פותח בזה שכל אחד צריך להחליף את שכלו לשכל של הצדיק האמת/י^ט, ומסיים בזה שצריך לסלק את השכל. וצ"ע הקשר בין הרישא לסיפא. וגם אם כבר יש לו את השכל של הצדיק מדוע צריך לסלק אותו? ומסתמא אין הכוונה לשכל העצמי שהרי אותו כבר החלפתי בשכל של הצדיק. ראשית נראה הטעם שמציינן לשם כי בתורה כאן לא מבואר כלפי מי צריך לעשות עצמו כבהמה. ושם מבואר שזה כלפי הקב"ה והצדיק. ולעצם הקושיא איזה שכל צריך לסלק, אין הכוונה לשכל שקיבל מהצדיק, אלא את יצר ההריסה/י^י להבין למעלה מהשגתי. כי גם בשכל שמקבל מהצדיק יש דברים הרבה שצריך להשתדל להבין, אבל עיקר השכל שמקבלים מהצדיק הוא לדעת היכן לעצור מההבנה שלי, ולעשות באמונה וביטול לצדיק הזה שלמדתי שהוא מבין יותר ממני.

הקדמה

בכמה תורות ושיחות דיבר רבנו על התמימות והפשיטות בעבודת ה' ושחכמות אין צריך כלל, ראה סוף תורה עח תנינא, ובתורות יט תנינא, וסוף ה' תנינא, ויב תנינא, ועוד. ואעפ"כ גם אמר מצווה גדולה לחדד את השכל ותמיד להשתדל מאד לצאת ממוחין דקטנות למוחין דגדלות. ואעפ"כ שצריך לקיים דברי הצדיק אפילו כשאומר לך על ימין שהוא שמאל. עי"ש בהקדמה שהיא סוגיא ארוכה. עכ"פ בפשטות למעשה צריך לקיימו כפשוטו.

מה שאמר (סוף תורה עח תנינא)/י^{יא} חכמות אין צריך כלל אע"פ ששם נראה שכוונתו לחכמות חיצוניות, לכאורה גם השכל העצמי שלי הוא בחי' של חכמה חיצונית היכן שהוא לא כמו השכל של הצדיק.

ועיין תורה קבג/י^{יב} ביאור רבנו לפסוק (דברים לב) "עם נבל ולא חכם" והתרגום "דקבילו אורייתא ולא חכימו", ומבאר רבנו שאם לא היו ישראל משליכים כל השכל והחכמות החיצוניות שכבר נחקקו בהם מאתים ועשר שנים בגלות מצרים, לא היו יכולים לקבל את התורה.

ועיין בתורה מד תנינא/י^{יג} שאחר כל החכמות צריך להשליך כל החכמות וזו החכמה הכי גדולה. משמע שמדבר גם מחכמות דקדושה, דהיינו שאחר שלומד כל החכמות, אעפ"כ יש זמן שצריך להשליך את כל החכמות,

כמה זמנים, אזי אאמין לך ואגלה לך טעם ושכל של כל דבר ודבר ואקרב אותך בכל מיני התקרבות, כי הזמן הרב שעבדת אותי מקדם הוא בטהות, שלא תעזב אותי והן אמת.

^ט **שיח שרפי קודש** ח"א אות תרלד – סיפר מוהרנ"ת זצ"ל, כשנתקרבותי לרבנו זצוק"ל, הנחתי ועזבתי לגמרי את כל שכלי, האב איך מיין מח אין גאנצן אוועק גילייגט, כאלו אין לי שום שכל; וכששמעתי דבור מרבנו זצוק"ל, קבלתי עוד חתיכת שכל, עוד דבור עוד חתיכת שכל. האב איך נאך א שטיקל שכל, נאך א דבור נאך א שטיקל שכל. וכן אמרו עליו מגדולי אנשי שלומינו, שזה החלוק בין מוהרנ"ת לשאר תלמידי רבנו זצוק"ל, שגם הם ידעו שרבנו זצוק"ל הוא העקר, אולם הם גס"כ משהו... "זענען עפיש"... ויש להם גם איזו דעה, אולם מוהרנ"ת ז"ל ידע בעצמו, שהוא בלעדי רבנו ז"ל אינו כלום וכאין ממנו, אשרי לו! (אבנייה ברזל).

^י **כמבואר בתורה ט' תנינא** – אף לפעמים, כשמונשב רוח סערה, אזי הוא מבקיער האש מאד חוץ מן המדה. כמו"כ לפעמים יש שמונשב בהאדם בחינת רוח סערה, ומבקיער ביותר חוץ מן המדה, שזה בחינת הריסה, בחינת (שמות י"ט:ב"ד): פן יהרסו לעלות אל ה' וכו', כי במפלא ממך אל תדרש (חגיגה יג), ואסור להרס לעלות אל ה' מה שאינו ראוי לו לפי בחינתו. עלי"כ כשהאדם רואה שבווער ביותר חוץ מהמדה, ידע שזה בחינת רוח סערה כנ"ל.

^{יא} **תורה עח תנינא** – כי חכמות אין צריכין כלל, רק אמונה ותמימות ופשיטות בלי שום חכמה כלל. כי חכמות מזיקים מאד להאדם, והחכמים נלכדים בחכמתן של עצמם, כי החכמה מתעה אותו מחכמה לחכמה, ומאותה החכמה לחכמה אחרת, וכן מחכמה לחכמה יותר ויותר, עד שנלכד ונתעה בחכמות עצמו, בחינת (איוב ה): "לכד חכמים בערמם" 'בערמם' דיקא, הינו בערמימות וחכמות שלהם בעצמם הוא לוכד אותם. אשרי ההולך בתמימות:

^{יב} **תורה קבג** – ...ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו כאלו אין לו שום שכל, בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבודר. וכל זמן שנשא אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלמות, ואינו מקשר להצדיק: **וישראל** בעת קבלת התורה היו להם חכמות גדולות כי אז היו עובדי עבודה זרה שבימיהם, שהיה טעותם על פי חכמות וחקירות גדולות כידוע. ולולי שהיו ישראל משליכין מעצמן החכמות, לא היו מקבלים התורה. כי היו יכולים לכפר בכל, חס ושלום, ולא היה מועיל להם כל מה שעשה משה רבנו עמיהם. ואפילו כל האותות והמופתים הנוראים שעשה לעיניהם, לא היה מועיל להם, כי גם עתה נמצאים אפיקורסים הנופרים על ידי שטות וטעות חכמתם. אף ישראל עם קדוש ראוי האמת, והשליכו החכמות, והאמינו בה' ובמשה עבדו, ועל ידי זה קבלו התורה. והינו שתרגם אונקלוס (דברים ל"ב): "עם נבל ולא חכם", עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו. כי עקר קבלת התורה היה על ידי ולא חכימו, הינו על ידי שהשליכו מאתם כל החכמות כנ"ל:

ונראה שיש בזה כמה בחינות כי בתורה ה' תנינא ותורה מד תנינא מדבר על סילוק החכמה כשבא לעשות מצווה כדי לעשותה כעבד בביטול גמור, אבל מאידך מזהרנ"ת גם אמר/י¹⁷ שרוצה שבקיום כל מצווה נכוון לביאור סודה כפי שביאר בלק"ה.

עב"פ כאן נראה כוונת רבנו שמדבר על מי שיש לו קושיות על הנהגת ה' והנהגת הצדיק. ובאמת זה בעצמו צריך כל אדם לברר לעצמו טעם שיש מצוות שלא כל כך מדקדק בהם, אולי מחמת איזה קושיא טמונה שיש לו בלב שלא בירר אותה והיא מחלישה אותו מקיום אותה מצווה.

וזה שייך בעיקר במי שעדיין לא התבטל לצדיק, אבל גם מי שמתבטל לצדיק, ואפילו מחק כל שכל עצמו וקיבל את השכל של הצדיק, עדיין גם עליו יש מצווה לחדר את השכל לבחון כל דבר ולברר ולפלפל, אלא שצריך לדעת את הגבול מתי לעצור ולהבין שמכאן והלאה אין בכוחי להבין, ואני צריך לקיים את המצוות בלי להבין ובאותה חיות כמו כשאני מבין. וזה "בהמות הייתי עמך" שאמר אסף בתהלים עג שאע"פ שהיו לי קושיות סילקתי אותן וקיימתי רצון ה' כבהמה בלי להבין את הנהגת ה'. ולפי הביאור הזה נראה שהחכמה ומלאכה רבה שרבנו מדבר עליה היא לכוון ולדעת מתי ואיך לעצור ולקיים מכאן והילך את דברי שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני וכמבואר בתורה פג תנינא שהכוונה שזה עיקר החכמה לדעת שההבנה השלימה בחכמת ה' היא רחוקה ממני דהיינו בגלל קוצר השגתי.

כך הבנתי את דברי רבנו בשיחה זו עפ"י הדקדוקים הנ"ל בקושיות והמפרשים על דברי אסף בתהילים עג כנ"ל. אבל נראה שמוהרנ"ת למד קצת שונה, על כל פנים בלק"ה פקדון ד' ד' (ראה לעיל במדור הלק"ה על תורה זו) שם מביא את השיחה טו שלנו ומבאר אותה כהמשך לביאור תורה קכג, דהיינו שכדי להחליף את השכל שלי לשכל של הצדיק אני חייב תחילה למחוק את השכל העצמי שלי ועל זה נאמר "בהמות הייתי עמך", וציין שם לסוטה כא: 'אינ התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כאינו יודע'. וציין גם לתורה סג/טו. אלא שקצת צ"ע

^י **תורה מר תניא** ... (ע"ש אחרי שמדבר שם מעניין האמונה ועד כמה החקירות פוגמות באמונה) ... גם מחקמות שיש בעבודת השם בעצמו צריך להרחיק מאד. כי כל אלו החכמות של העולם, שיש להנכסין ומתחילין קצת בעבודת השם, אינם חכמות כלל, והם רק דמיונות ושטויות ובלבולים גדולים. ואלו החכמות מפילין מאד את האדם מעבודת השם, דהינו מה שחושב ודוקר ומדקדק ביותר, אם הוא יוצא כראוי במה שעושה. כי בשר ודם אי אפשר לו שיצא ידי חובתו בשלמות, ואין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא וכו' (עבודה זרה ג). ולא נתנה תורה למלאכי השרת' (קדושין נד). ועל אלו המדקדקים ומחמירים בחמרות יתרות, עליהם נאמר (ויקרא יח): 'וחי בהם', ולא שימות בהם, (וימא פה) כי אין להם שום חיות כלל, ותמיד הם בכמה שורה, מחמת שנדמה להם שאינם יוצאים ידי חובתם בהמצוות שעושין, ואין להם שום חיות משום מצוה מחמת הדקדוקים והמרה שחורות שלהם (והוא בעצמו אינו מחמיר שום חמרא כלל): **ובאמת**, אחר כל החכמות, אפלו מי שידע חכמות באמת, אחר כל החכמות צריך להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בתמימות בפשיטות גמור בלי שום חכמות. וזה היא החכמה הגדולה שבכל החכמות, לבלי להיות חכם כלל. כי באמת אין חכם בעולם כלל, ואין חכמה ואין מבונה נגדו יתברך' (א), והעקר הוא, כי 'רחמנא לכא בעי' (סנהדרין קז: וזה תצא דף רפא:):

י"ראה הקדמת המביא לדפוס ללקוטי הלכות – (א) הקפיד מאד על כמה בני אדם שהתפלאו מאד על נפלאות החידושים הכתובים בספריו הק' ואמר להם זה הוא החסרון שלכם שאתם סוברים שכוונתי על החידוש והדרוש הגם כי באמת הם נפלאים וטובים מאד, אבל עיקר כונתי הוא רק על המעשה ובשארז"ל לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. וכוונתי כפשוטו כשאתם מתעטפים בציצית תדעו ותזכרו ותשימו על לבבכם היטב כל מה שנתבאר בדברינו בסוד ענין ציצית ע"פ ההקדמות הנוראות שקבלתי מרבינו הק' ציוק"ל עד שתזכו עי"ז להתחזק תמיד בעבודתו ית'.

^ט **תורה סג** – ...והצדיק שהוא בחינות ברית, בחינות (משלי י"ב:ה): צדיק יסוד עולם, הוא כלול מבחינות הששה טפחים הנ"ל, שנהלקים לשלש בחינות של שמים שמים, הינו שכל בחינה מהשלש, הוא בחינות מגלה טפח ומכסה טפח.

כי הוא בחינת מגלה טפח ומכסה טפח נגד עצמו, וזה בחינת בשמים יכסה פניו. וכן הוא בחינת מגלה ומכסה וכו' נגד העולם, וזה בחינת בשמים יכסה רגליו. וכן הוא בחינת מגלה ומכסה נגד השם יתברך, וזה בחינת בשמים יעופף.

כי לפעמים הוא אצל העולם בחינת מגלה, שמגלה ומקרב עצמו אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה, שנתכסה ונתעלם מהם, שמתרחק מהם מאוד. ולא די שמתרחק מהם, ומתורמים מהם, ואינם יכולים להתקרב אליו, אלא שנופלים עליו קשיות ותמיהות, עד שנתעקם ונתבלבל מהם, מחמת שנתרחק מהם מאוד, וקשה עליו קשיות ופליאות, וזה בחינת מכסה טפח.

וזה בחינת ובשמים יכסה רגליו – רגליו לשון המשכה, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגליו – ההולכים אחר עצתו. הינו, שבהמשכה שמשיר העולם אליו, הוא בחינת מגלה טפח ומכסה וכו' כנ"ל. כי מחמת שמוח הצדיק בעצמו אי אפשר לקבל ממנו, על-כן הוא צריך להתכסות ולהתלבש עצמו בדברים קטנים, כדי שיוכל להתגלות, שיוכלו העולם לקבל ממנו. וזה בחינת מגלה טפח ומכסה טפח – שמה שמכסה ומתלבש עצמו, הוא בחינת מגלה, שעל ידי זה הוא מגלה עצמו אליהם, כי בלא זה לא היה אפשר להתגלות אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה ממש, שמתכסה ומתעלם מהם ונתרחק ונפלא מהם כנ"ל:

וְכֵן אֶצֶל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּחִינַת מַגְלָה וּמִכְסָּה וְכו', כִּי צָרִיךְ לְדַבֵּק וּלְקַרֵּב עֲצָמוֹ לְהָשִׁים יִתְבָּרַךְ, כְּאִלּוּ בְּכִיכּוֹל הָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ נִגְלָה וּמִתְקַרֵּב אֵלָיו. אֲבָל כָּל מִה שֶׁמִּתְקַרֵּב יוֹתֵר לְהָשִׁים יִתְבָּרַךְ, צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק יוֹתֵר, הֵינּוּ כָּל מִה שֶׁמִּתְקַרֵּב יוֹתֵר, צָרִיךְ לִידַע שֶׁהוּא רְחוֹק מְאֹד מִהָאֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ,

כִּי אִם יִחְשַׁב יִדְמָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁכִּבֶּר נִתְקַרֵּב לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִדְעַע בִּידְעוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה סִימָן שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֹם, כִּי אִם הִיא יוֹדַע קֶצֶת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הִיא יוֹדַע שְׁהוּא רְחוֹק מְאֹד מִמֶּנּוּ, כִּי כָּל מִה שֶׁמִּתְקַרֵּב יוֹתֵר לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ וְיִדְעַע יוֹתֵר, הוּא יוֹדַע שְׁהוּא רְחוֹק מְאֹד, וְאִינוּ יוֹדַע בָּלָל.

וְהָיָה דְבַר שְׂאֵי אֶפְשָׁר לִפְנֵי הַדָּבָר וְלִהְיוֹת בְּיָדָהּ, כִּי יִגְדֹּל הַבּוֹרָא אֵין שְׁעוֹר. וְהָיָה בְּחִינַת (ישעיהו נ"ז:ט): שְׁלוֹם לְרָחוֹק וּלְקָרוֹב, בְּחִינֹת מַגֵּלָה טַח וּמִכְסָּה וְכוּ', שֶׁבֶל מַה שְּׂמֻתָּקָרֵב מִתְרַחֵק כֵּן"ל.

א"כ שהכוונה למחוק כדי לקבל שכל אחר, מה החכמה ומלאכה גדולה בזה? ואולי כמובא/י^{טו} שרבי זירא צם ק' תעניות לשכוח תורת בבל כדי ללמוד תורת א"י, משמע שזה לא פשוט וצריך לזה עבודה גדולה וחכמה. ונ"ל שזה לא סותר ושני הביאורים נכונים. ואדרבה משלימין זה את זה כי גם כשמתקרב לקדושה ולצדיק צריך לסלק שכלו וגם אחרי שזוכה לשכל אמת תמיד יש מה שלא מבין וצריך לקיים בלי להבין.

עד כאן ההקדמה

✱

שיחה טו

אמר: שהוא חכמה ומלאכה גדולה להיות פמו בהמה. כמו דייקא ולא ממש. דהיינו לדעת לסלק את השכל ולקיים מצוות התורה ועצות הצדיקים בתמימות, כמו בהמה שאין לה שכל רק עושה מה שאומרים לה. אבל בוודאי אין הכוונה להיות בהמה כפשוטו שהרי כל הוייתו ומהותו הוא רק קיום עצמה הגשמי דהיינו הגוף והמין. אלא אדרבה רק ע"י שעושה עצמו כבהמה תחילה זוכה אח"כ להבין יותר ונכון יותר ולהשאר תמים.

וזה בחינת (שמות לו) ו' כל אשר נתן ה' חכמה בהמה, הפסוק מדבר בעוסקי בניין המשכן, והיה לו לומר 'חכמה בהם' ונקט בהמה לרמז לבהמה, ובמדרש/י^{טז} למדו מכאן שאפילו בבהמות נתן ה' אז חכמה לצורך בניין המשכן, ובתוספות השלם כתב בשם ר"ש/י^{טז} שהפסוק רומז שאע"פ שהיו חכמים גדולים עשו עצמם כבהמות בעשיית המשכן. ורבנו מבאר **הינו שהוא חכמה לעשות עצמו כבהמה** כי אע"פ שאמר בתורה סב מצוה גדולה לחדד את השכל/י^{יז} וגם ללמוד טעמי המצוות כי בלא זה היא כגוף בלא נשמה/כ"א, כדי לעשותם בחיות וכוונה יותר/כ"ב, אע"כ כשבא לקיים את המצווה חייב לעשותה על דעת הצדיק האמת ולא כפי הבנתו אפילו אם הוא חכם כשלמה המלך שעלה בחכמתו אפילו על משה רבנו/כ"ג, אסור לו לעבור על

^{טו} בגמרא בבא מציעא פה. ולק"ה ר"ח ה' ז', ובשר בחלב ד' ב'.

^י **שמות פרק לו (א) וְעָשָׂה בְצִלָּל וְאֶהְיֶיב וְכָל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְיָדוֹ חֲכָמָה וְתִבְנוּנָה בְּהִמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מְלָאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר צִוָּה יְיָדוֹ:**

מנחת שי – ותבונה בהמה – בהמה ג' וסימן נמטר במ"ג סוף פרשת תצוה ועל זה דרשו רז"ל שכל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקב"ה חכמה ובינה ודעת ולא בבני אדם בלבד אלא אפילו בבהמה ובהמה שנאמר חכמה ותבונה בהמה:

תורת משה לחת"ס – אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה, במדרש שאפילו בהמות היו מתחכמין ועמ"ש של"ה, ונ"ל דקאמר דבזה ניכר שהי"ת נתן בחכמים חכמתם ולא מטבעם שעי' שנתחדש בבהמתם חכמה כחמורו של רבי פנחס בן יאיר מזה ניכר כי נתן ה' חכמה ותבונה "בהמה" ע"י בהמה ניכר זה:

^{יח} **שמות רבא פרשה מח פסקא ב'** – ראו קרא ה' בשם בצלאל, וימלא אותו רוח אלהים. ולא זה בלבד אלא כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקדוש ברוך הוא חכמה ובינה ודעת, שנאמר (שמות לו, ח): ויעשו כל חכם לב. ולא בבני אדם, אלא אפילו בבהמה ובחיה, שנאמר (שמות לו, א): חכמה ותבונה בהמה, בהמה כתיב, שנתנה חכמה באדם ובבהמה, ולא נתפרסם מכלם אלא בצלאל, הוי' קרא ה' בשם בצלאל. עכ"ל. (וכן הוא גם במדרש תנחומא ויקהל ד')

^{יט} **תוספות השלם על התורה** ((בעריכת יעקב גליס) שמות לו פסוק א' אות ו' לעשות. לעשת כתיב, כלומר שהם לא עשו אלא בסייעתא דשמיא. אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה, לומר לפי שעשו עצמן כבהמה זכו להיות חכמים ונבונים, וכן הוא אומר אדם ובהמה וכו'. (ר"ש)

^כ **ג' דברים** אמר רבינו בליקוטי מוהר"ן שהם מצוה גדולה אחד כאן ובתורה סב אות ב' מצוה גדולה לחדד את השכל. ובתורה רעז מצוה גדולה להרבות בסעודת שבת. ועוד ב' בחיי מוהר"ן סימן שמו – מצוה גדולה ללמוד ספרו הרבה. ושם סימן תלג – כשהמח מתייגע מהלימוד צריך לדבר שיחות חולין עם חברו והם לא דברים בטלים אדרבה היא מצוה גדולה.

^{כא} **עיין אור החיים ריש פרשת חקת** בענין סוד פרה אדומה – ולצד שיאמרו ישראל הרי העושה מצוה בלא ידיעת טעמה וסודה נחשבת המצוה כגוף בלא נשמה, לזה גמר אומר **דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה וגו'** פירוש יקחו למה שאתה יודע ומכוין בדבר להיותך יודע סוד הענין ופלאיו ובה תהיה המצוה נעשית שלימה במעשה ובמחשבה הצריכה, וכפי זה ידויק על נכון אומרו ויקחו בתוספת וא"ו בתחילת הציווי להם, שנתכוון לומר שמלבד הלכיהה עצמה שיקחו הפרה עוד יוסיפו שיכוונו בלקיחתה למה שאלוהי כאמור: **ואם תאמר** תינתן אותה פרה של אותו דור פרה שיעשו בכל דור ודור מה תהא עליה, אפשר שלא מכוון העלים ה' סודה אלא מכללות ישראל אבל למייוחדים שהם אהרן וכיוצא בו נמסרו סודותיה והם ימסרו למיוחדים הבאים אחריהם, או אפשר שבכל דור ודור יכוונו למה שידע משה, ומצאתי שאמרו במדרש (רבה כאן) וזה לשונם ויקחו אליך ללמד שכל הפרות שנעשו היו נקראים על משה, וצריך לדעת למה עשה ה' שינוי במצוה זו מכל המצוות שתקרא על שמו, ולדברינו יש טעם נכון בדבר כמו שפירשתי:

^{כב} **צ"ע מוסהדרין כא:** טעם שלא נתגלו טעמי המצוות וכו' משמע שלא נתגלו וצ"ל שזה בזמן הגמרא אבל ע"י הארז"ל ועוד הרבה יותר ע"י הבעש"ט ורבנו ומוהר"ת התגלה הרבה.

^{כג} **מלכים-א פרק ה' (י) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים:** (יא) ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי ויהימן וכלכל וירדע בני מחול ויהי שמו בכל הגוים סביב:

דברי משה רבנו. וכמבואר בסנהדרין כא:כ"ו ששלמה המלך טעה בזה בשני מקראות שהתיר לעצמו אע"פ שבתורת משה מפורש שאסור. ואומר רבנו שזו חכמה ומלאכה גדולה לדעת עד כמה לסלק את השכל, שלא לעשות את המצוות כבהמה בלא חיות, אלא אדרבה לכוון כל כוונות המצווה עם כל העומק שיש בטעמים המצוות, אבל רק כדי לעשותה בחיות ושכל ושמחה אע"פ שאיני מבין, אבל ח"ו לא לשנות בה שום פרט אפילו הקטן ביותר/כ"ז כדי שיתאים להבנה שלי בטעם המצווה. והיא עבודה קשה שבמקדש בפרט לחכמים ומבינים וכידוע/כ"ח שטעו בזה צדיקים גדולים כי צריך בחכמה גדולה לאחוז בשכל וסילוק השכל כאחת, ולכוון בדיוק היכן לעצור ולא לסמוך על השכל.

נראה שעד כאן הם דברי רבנו וההמשך הוספה שהוסיף מוהרנ"ת או מאוחר יותר ע"י תלמידים.
(וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (חולין ה:)/כ"ח על פסוק (תהלים לו)/כ"ח "אדם ובהמה

רש"י (י) מחכמת כל בני קדם – מה היא חכמת בני קדם, יודעים במזלות וכו' כדאיתא בפסיקתא (פרשה יד) דפרה אדומה, וכל הפרשה הזאת נדרשת שם לפי משמעה: (יא) ויחכם מכל האדם – כמשמעו. איתן והימן וכלכל ודרדע – אחין היו, בני זרח בן יהודה, שנאמר (בדברי הימים א ו'): ובני זרח זמרי ואיתן (היו לויים משוררים). בני מחול – היו יודעים ליסוד מזמורים האמורים במחולות שיר, שהיו הלויים אומרים על דוכנם מזמורים שיסדו בספר תהלים (מזמורים פח פט): משכיל לאיתן האזרחי; ומשכיל להימן האזרחי. מדרש אגדה בפסיקתא: מכל האדם, זה אדם הראשון, איתן האזרחי, זה אברהם, הימן, זה משה, וכלכל, זה יוסף, ודרדע, זה דור המדבר, מחול, שנמחל להם על מעשה העגל:

ראה לשם שבו ואחלמה – ספר הדע"ה חלק ב' – דרוש ד' ענף כא סימן ו' – אמנם מה שאמרו על פסוק ויחכם מכל האדם כו' "האדם" זה אדה"ר, "מאיתן האזרחי" זה אברהם, "והימן" זה משה, "וכלכל" זה יוסף, "והדרדע" זה דור המדבר, וכנ"ל סי' ד' ע"ש. הנה הכוונה הוא כי נכנס שלמה ע"ה להתחכם בכל סוד עץ הדעת ובכל עמקי ידיעות החיצוניים במציאותם וכחותיהם ושימושיהם ובכל ענינים עוד יותר מאדה"ר, וזהו שאמרו האדם זה אדה"ר. וכן נכנס וירד בהם עצמם במקומם ובמקום שליטתם והכניס את עצמו בהנסיון הנורא הזה עוד יותר מאברהם אבינו ע"ה וכנ"ל ענף ב' סי' ב' שזהו ענין ירדת אברהם אבינו ע"ה למצרים דקא נחית אברהם לעומקיא דלהון כמו שכתבנו שם ע"ש. וזהו שאמרו מאיתן האזרחי זה אברהם. וכן התקרב שלמה את עצמו לעסוק עמהם ולהסתכל ולהתבונן בהם והכניס את עצמו בהנסיון הנורא הזה עוד יותר ממשה רבנו כי זהו הענין מה שאמר לו הקב"ה בא אל פרעה ואחיותו בנחש וכמו שכתבנו לעיל ענף ב' סי' ג' ע"ש וזהו שאמרו והימן זה משה.

כ"ד סנהדרין דף בא: – ואמר רבי יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם כתיב (דברים י יז) לא ירבה לו נשים אמר שלמה אני ארבה ולא אסור וכתוב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו וכתוב (דברים יז טז) לא ירבה לו סוסים ואמר שלמה אני ארבה ולא אשיב וכתוב ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו':

כ"ה ראה שיש"ק ח"ב אות קלא – בששאל פעם אחד מאנ"ש את רבנו שיפרש לו דבר בספר לקוטי מוהר"ן, לא ענהו רבנו כלום, רק אמר לו: "יכול הנה לקמט את ספרי כפי רצונה (לומר בו פירושים כלבבך) אולם אל תפגע בסעיף קטן שבשלחן ערוך!" "קענט קניטשן מיין ספר ווי אזוי דו ווילסט אבער זאלסט נישט טשעפען קיין סעיף קטן פון שלחן ערוך!".
וראה גיטין דף יט. ודף לו. וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה?

וראה שיחות הר"ן אות רסז – אמר: מי שרוצה לחדש בתורה, מתר לו לחדש ולדרש כל מה שימצא, כל מה שימצא לחדש בשכלו, ובלבד שלא יוציא איהו דין חדש על פי דרושיו שדורש בדרך דרוש וסוד. והמוכן מדבריו היה שאפילו בכונות הא"ר ז"ל, ודרכי הקבלה מתר לחדש בהם, באשר ישיג שכלו, ובלבד שלא יוציא מהם שום דין ח"ו.

וענין מה שכתב על זה בלק"ה בכור בהמה טהורה ג' ח' – ועל פן אפלו מי שזוכה להשיג פונה אמתית מה שראוי לכונה, לעולם צריך ליצרף לזה האמונה ואי"ש שלמות לכונתו ולמצותו, אבל בשיסמך על פונתו וחקמתו לבד – אין לו שלמות ומחסר הרבה: ואות ט"ו ומחמת זה אסור ללמד שום דין מפונות, דהינו שיצא לו איהו דין והנהיגה על פי הפונות, כי זה אסור גדול, וכמו ששמעתי מרבנו ז"ל (שיחות הר"ן סימן רסז). שמי שרוצה לחדש חדושים בתורה – מתר לו לחדש כל מה שימצא אם הוא ראוי לכך, ובלבד שלא יוציא שום דין על פי חדושי ודרושי שמחדש בתורה. כי דיני התורה צריכין לבקרום רק על פי דברי רבותינו ז"ל בגמרא ופוסקים, אבל חלילה להוציא שום דין על פי סברות שמחדש ודורש בתורה בדרך דרש וסודות וקבלה: ... (באן חסר) ... הכלל, שאי אפשר לנו להוציא שום דין והנהיגה על פי סברתנו בכונת וסודות הקבלה אפלו לחמרא. ועל זה נאמר (דברים יז, א): "לא תסור מן הדבר וכו' ימין ושמאל", כי אפלו לימין, דהינו להחמיר ולהוסיף, אסור, כי אנו צריכין להתנהג רק כמו שצוה אותנו השם יתברך ורבותינו ז"ל. ואילו הדברים נכונים למבין וישרים למוצאי דעת, כי באמת יכולין להכשל על ידי זה יותר ויותר אם ירצה לילך על פי חקמתו, וכמו שרמז רבנו ז"ל בכמה מקומות (סימן כד, ותנינא סימן יט), שאסור לסמך על חקמתו כלל רק על אמונה לבד כמו שמסרו לנו רבותינו ז"ל:

וראה תורה יב תנינא מה שכתב רבנו על צדיק אחד שהתיר לגלח את הזקן בחו"ל כשאדם הולך אחר שכלו וכו'. וראה חיי מוהרן אות נא מה שכתב על זה מוהרנ"ת. וראה תורה יט תנינא שזו היתה מדתו של עמלק לזרוק הכל אל השכל של עצמו בבחי' זורק מילות למעלה. כי היה מחקר גדול.

כ"ו כידוע כמה שיחות של רבנו על צדיקים שטעו בענין הנקיות לפני התפילה ובענין איחור זמן תפילה ועוד וראה תורה יב תנינא שנאמרה על אותו צדיק שטען שמותר לגלח את הזקן בחו"ל.

כ"ח חולין דף ה. – (ויקרא א-ב) (אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה) "מכם" ולא כולכם להוציא את המומר מכם בכם חלקתי ולא באומות "מן הבהמה" להביא בני אדם שדומים לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה..... (ודף ה).....וכל היכא דכתיב בהמה גריעותא היא והכתיב (תהלים לו ז) "אדם ובהמה תושיע ה'", ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה, התם כתיב אדם ובהמה הכא בהמה לחודיה כתיב. וכל היכא דכתיב אדם ובהמה מעליותא היא והא כתיב (ירמיה לא כו) "זורעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה", התם הא חלקיה קרא זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד.

פרש"י – שהן ערומים בדעת. כאדם הראשון ומשימין עצמן כבהמה דכאי רוח:

תושיע ה' – אלו בני אדם שְׁעֲרוּמִים בְּדַעַת וּמְשִׁימִין עֲצֻמָּן בְּבִהְמָה/כט. רוצה לומר אע"פ שהם ערומים בדעת וקשה להם להתבטל ולקבל דעת אחרים אע"פ ע"י שהם ערומים בדעת יודעים לסלק כל שכל עצמי ועושים מצוות ה' ועצות הצדיקים אע"פ שלא מבינים וגם כשנדמה להם שהיא טעות.

וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אֶסְף/ל (תהלים עג)/לא **"וְאֲנִי בָעֵר וְלֹא אָדַע בְּהִמּוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ"**, פשוטו של מקרא שאספ היה קשה לו מדוע דרך רשעים צלחה, וכל כך עד שכמעט נטה מדרך ה', עד שראה ברוח קדשו את מפלתם והבין שהקב"ה משלם להם שכרם בעוה"ז, ואומר גם כשהייתי בער וכבהמה קודם שהבנתי הנהגתך סלקתי שכלי ונשארתי ירא שמים. ורבנו מבאר ש"ואני בער וכו' וכבהמות הייתי עמך" אין הכוונה כפשוטו, אלא הסיבה שהצלחתי לעמוד בנסיון הוא רק ע"י שעשיתי עצמי כבהמה במה שסילקתי את השכל שלי ונשארתי ירא שמים אע"פ שהקושיא הנ"ל הציקה לי מאד.

עיין מתיבתא שם הערה ט. רש"י (ד"ה-שקן). והמהרש"א (ח"א ד"ה ומשימין) פירש שמתנהגים כבהמה בענין מאכלם, שאינם מדקדקים שיהא המאכל מתוקן היטב, וכמו שדרשו בעירובין (נד.) 'אמר רב הונא מאי דכתיב (תהלים סח יא) 'חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים, אם אדם משים עצמו כחיה זו שדורסת ואוכלת וכו' תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו. ובבן יהוידע (ד"ה ערומים) פירש על דרך שאמרו (ע"ז ה) לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשא, והיינו ערומים בדעת שהם חכמים גדולים, ועם כל זה משימים עצמם בעבור לימוד התורה כבהמה דהיינו כשור לעול וכחמור למשא, כאילו זה עתה התחילו ללמוד שצריך לטרוח בה הרבה. במהר"ן חיות (ד"ה אדם) ציין שבמדרש (ויקרא רבה אמור כו) ובירושלמי (ב"מ פ"ב) דרשו פסוק זה באופן שונה, שהשם יתברך מושיע בני האדם שאין להם זכויות בזכות הבהמות שבמקומם. וראה עוד בהרחבה בילקוט ביאורים.

כ"ה תהילים פרק לו (ו) צְדָקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטְךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהִמָּה תוֹשִׁיעַ יְדָד:

פרש"י – אדם ובהמה תושיע ה' – בני אדם שהם ערומים בדעת כאדם הראשון ומשימין עצמן כבהמה בעוה"ז תושיע ה'

כט עיין חולין ה: מתיבתא ילקוט ביאורים שם – ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה. בביאור השבח של בני אדם המשימים עצמם כבהמה מצינו כמה פירושים, א. רש"י (ד"ה שקן) פירש השבח 'ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה, אלו בני אדם שהם חכמים כאדם הראשון, ואף על פי כן הם ענוים, ומשימים עצמם כבהמה היינו דכאי רוח". ב. המהרש"א הוסיף ופירש לענין מאכלו של אדם, שלא ידקדק שיהא המאכל מתוקן היטב ולא יהיה מפונק, ועל ידי זה זוכה לתורה. על דרך שדרשה הגמרא בעירובין (נד.) אמר רב הונא מאי דכתיב 'חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים' (תהלים סח יא), אם אדם משים עצמו כחיה זו שדורסת ואוכלת וכו', דהיינו שאוכלת את הטרף בעודו חי, בלא שום תיקון, תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו. ג. המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב התמימות פ"ב) פירש 'משימים עצמן כבהמה' לענין מדת התמימות. והביא מן הגמרא בשבת (פח.) המעשה ברבא שהיה מעיין בסוגיא והיו אצבעות ידיו תחת רגלו והיה ממעבן מתוך טירדת לבו בלימודו, ראה אותו צדוקי אחד ואמר לו עם פזי אתם שהקדמתם נעשה לנשמע ולא בדקתם אם אתם יכולים לקיים, השיב לו רבא אנו ההולכים במדת התמימות, בדרך העושים מאהבה, וסמכנו על הקב"ה שלא יצונו דבר שלא נוכל לקיימו, והקדמנו נעשה לנשמע, עלינו אומר הפסוק 'תומת ישרים תנחם'. ד. הבן יהוידע פירש על דרך שאמרו חז"ל שצריך אדם להיות בלימוד התורה כשור לעול וכחמור למשא, וזו הכוונה כאן, ערומים בדעת שהם חכמים גדולים, ועם כל זה משימים עצמם בעבור לימוד התורה כבהמה דהיינו כשור לעול וכחמור למשא, כאילו זה עתה התחילו ללמוד שצריך לטרוח הרבה. ה. הפרי צדיק (עקב א) פירש שמכירים שהכל בא מאת השם יתברך, ולא מהשתדלותם כלל. בדרך שאמר יעקב אבינו 'האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה', שהחשיב עצמו כבהמה לנגד השי"ת הממלא כל מחסורו, ואין כלום בא ע"י השתדלות האדם. וציין מהר"ן חיות כי במדרש (רבה אמור כו) ובירושלמי (ב"מ פ"ב), נדרש פסוק זה באופן שונה, 'אדם ובהמה תושיע ה' שהשם יתברך מושיע בני האדם שאין להם זכויות בזכות הבהמות.

ל אספ היה נביא כמבואר בתנא דבי אליהו רבה פרק ל' – ד"א מזמור לאספ אלקים באו גוים בנחלתך וגו' והלא היה לו לומר בכי ונהי וקינה לאספ ומה ת"ל מזמור לאספ אלא אספ היה נביא ושמח בדבר. כך אספ שמח בדבר כיון שראה בנבואה שיטבעו שערי ירושלים שנאמר (איכה ב:ט') טבעו בארץ שעריה וראה ג"כ בנבואה שלעתיד יעלו השערים מן הארץ מיד אמר אספ מזמור אמר מי שעתיד לבנות את ירושלים ולעלות את שעריה הוא יעלה את קרח אבי אבא מן הקרקע.

וראה שיר השירים רבה ד' (ד) כְּמַגְדֵּל דָּוִד צִנְאָרָה, מִה שֶׁגָּדַל אֶתְכֶם דָּוִד בְּסִפְרוֹ, וּמִה גָּדַל אֶתְכֶם דָּוִד בְּסִפְרוֹ (תהלים קלו, יג): לְגֹזֵר יָם סוּף לְגֹזֵרִים. בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת, מִהוּ לְתַלְפִּיּוֹת, סֶפֶר שֶׁאָמְרוּ לוֹ פִּיּוֹת הַרְבֵּה, עֲשֶׂה בְּנֵי אָדָם אֲמָרוּ סֶפֶר תְּהִלִּים, אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, וְאֶבְרָהָם, מִשָּׁה, וְדָוִד, וְשִׁלְמוֹה. עַל אֵילִין חֲמִשָּׁה לֹא אֶתְפַּלְגֵּן, אֵילִין חֲמִשָּׁה אֶחָרִינִי יֵתָא מֵאֵן אֵינוֹן, רַב יוֹחָנָן, רַב אֱמֵר: אֶסְף, וְהִימֵן, וְיִדּוּתוֹן, וְשִׁלְשָׁה בְּנֵי קֶרַח וְעֶזְרָא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶסְף, וְהִימֵן, וְיִדּוּתוֹן אֶחָד, וְשִׁלְשָׁה בְּנֵי קֶרַח אֶחָד, וְעֶזְרָא. עַל דַּעַת רַב אֵין אֶסְף בְּכָלֵל בְּנֵי קֶרַח, עַל דַּעַת רַבִּי יוֹחָנָן הוּא אֶסְף דִּהְיָא הוּא אֶסְף דְּתַמָּן, אֶלָּא עַל יְדֵי שְׁהִיָּה בֵּן תוֹרָה זָכָה לוֹמַר שִׁירָה עִם אֶחָיו וְזָכָה לוֹמַר שִׁירָה בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ. עַל דַּעַת רַב אֶסְף אֶחָד הוּא, שְׁנַאֲמַר (דברי הימים א כה, ב): עַל יְדֵי אֶסְף הִנָּבֵא עַל יְדֵי הַמֶּלֶךְ.

וכן בויקרא רבה יז א מחלוקת אם הכוונה לאספ בן קרח או אספ אחר היה. ועיין ב"ב יד: שדוד כתב את ספר תהלים ע"י עשרה זקנים ...ע"י ידותון וע"י אספ וכו'. וראה איכה רבה ד' יד שגם בזמן חורבן הבית היה אספ מזמור אמרו הקב"ה החריב את ההיכל ואתה יושב ומזמר אמר להם מזמור אני ששפך חמתו על העצים והאבנים.

לא תהלים פרק עג (א) מְזֻמָּר לְאֶסְף אֶף טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרִי לְבָב: (כב) וְאֲנִי בָעֵר וְלֹא אָדַע בְּהִמּוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ:

פרש"י – (כב) ואני – הייתי בער ולא הייתי יודע מה היא המדה וכבהמה הייתי עמך. ואני – אע"פ שהייתי רואה כל זה תמיד הייתי עמך ולא זזתי מיראתך:

רד"ק (כב) ואני בער ולא אדע. קודם שהבינותי זה הייתי בער, והוא אדם שאין לו דעת כמו שברא הקב"ה הבהמה. בהמות הייתי עמך, וכמו הבהמות הייתי עמך בעבדי אותך, כי לא הייתי יודע אם יש גמול אם לא:

מצודות דוד (כב) ואני בער – עדיין הייתי בער ולא אדע מדוע דרך רשעים צלחה. עמך – בהנהגה אשר עמך הייתי כבהמה כי לא הבנתי:

וְעֵינֵינוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר מִזֶּה בתורה כבג/ל"ו ועי"ש בסוף שגם שם מביא את דברי אסף: עי"ש שעיקר התורה היא הביטול לצדיק האמת דהיינו שכל המבואר כאן הכוונה כלפי הקב"ה והצדיק כי כאן לא מבואר כלפי מי שצריך להתנהג כבהמה.

ועיקר המבואר שם שצריך כל אחד למחוק כל השכלים וההקדמות שיש לו ולקבל שכלו ודעתו של הצדיק האמת, ומסיים את התורה שם במבואר כאן, דהיינו בדברי אסף בהמות הייתי עמך, דהיינו שכשיש קושיות על הנהגת ה' ית' צריך לסלק השכל ולקיים את מצותיו כבהמה. ולכאורה הם שני עניינים החלפת השכל לסילוק השכל. אבל באמ צריך את שניהם.

והביאור נ"ל כי בוודאי אע"פ שמסלק שכל עצמו ומקבל שכל הצדיק, עדיין אי אפשר שיבין את כל הנהגותיו של הצדיק, ועל כן בוודאי יהיה לו קושיות על הנהגותיו ועצותיו, ועל זה מביא את דברי אסף שהיו לו קושיות נוראות עד שכמעט נטה מדרך ה' ואעפ"כ בעזר ה' נשאר ירא שמים, כי סילק את שכלו וקיים מצוות ה' כבהמה כמו סוס שכשמכוונים אותו לפנות מהדרך לא מסבירים לו מדוע להניח את דרך המלך ולפנות לדרך שקשה לילך בה, והוא עושה מצוות אדונו בלי לשאול שאלות. ובוודאי תקשה הרי אין לו שכל לשאול ולא שכל להבין, אבל זה בעצמו הכוונה לא להיות סוס אלא כמו סוס שהיכן שלא מבין לא מסבירים לו כי יודעים שהוא לא יבין ואעפ"כ מצווים אותו לעשות בלי הבנה כך בדיוק צריך להתנהג בקיום מצוות גם כשלא מבין וגם כשמבין הפוך.

כך נראה לי לבאר עפ"י הדקדוקים הנ"ל בקושיות והמפרשים על דברי אסף בתהילים עג. אבל נראה שמוהרנ"ת למד קצת שונה, על כל פנים בלק"ה פקדון ד' ד' (ראה לעיל במדור הל"ה על תורה זו) שם מביא את השיחה טו שלנו ומבאר אותה כהמשך לביאור תורה כבג, דהיינו שכדי להחליף את השכל שלי לשכל של הצדיק אני חייב תחילה למחוק את השכל העצמי שלי ועל זה נאמר בהמות הייתי עמך, וציין שם לסוטה כא: 'אין התרה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כאינו יודע'. וציין גם לתורה סג/ל"ו. אלא שקצת צ"ע א"כ

ל"ב תורה כבג – העקר והיסוד, שהכל תלוי בו – לקשר עצמו להצדיק שבדור, ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול. ולכלי לנטות, חס ושלום, מדבריו ימין ושמאל, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (ספרי פ' שופטים) אפלו אומר לך על ימין שמאל וכו'; ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו באלו אין לו שום שכל בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור. וכל זמן שנשאר אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלמות, ואינו מקשר להצדיק. וישראל בעת קבלת התורה היו להם חכמות גדולות, כי אז היו עובדי עבודה זרה שבימיהם, שהיה טעותם על-פי חכמות וחקירות גדולות כדוע. ולולי שהיו ישראל משליכין מעצמן החכמות, לא היו מקבלים התורה. כי היו יכולים לכפר בכל, חס ושלום, ולא היה מועיל להם כל מה שעשה משה רבנו עמיהם. ואפלו כל האותות והמופתים הנוראים שעשה לעיניהם, לא היה מועיל להם, כי גם עתה נמצאים אפיקורסים הנופרים על-ידי טעות וטעות חכמתם. אף ישראל עם קדוש ראוי האמת, והשליכו החכמות, והאמינו בה' ובמשה עבדו, ועל-ידי זה קבלו התורה. והינו שתרגם אונקלוס (דברים ל"ב:ו): עם נבל ולא חכם – עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו. כי עקר קבלת התורה היה על-ידי ולא חכימו, היינו על-ידי שהשליכו מאתם כל החכמות כנ"ל. וזה: נבל – ראשי-תבות לב נתיבות, שהוא כלליית התורה, והיא החכמה האמתית, אשר אצלה כל החכמות בטלים. והינו נבל, שהיא בחינת התורה, הנקראת נובלות החכמה העליונה (ב"ר פ' יז). (ובוא וראה שעתה מבאר ומישיב התרגום הזה, שהוא פליאה גדולה. וכל העולם תמהים עליו, מה ענין תבת נבל לתרגומו על קבלת התורה. אף עתה מה נמלצו לחך דברי התרגום האלו). והעקר העבודה – להיות הם וישר, ירא אלקים וסר מרע, בלי שום חכמות. ושלמה המלך, עליו השלום, אחר שקתוב בו (מלכים-א ה): ויחכם מכל האדם; אמר (משלי ל"ב): כי בער אנכי מאיש, ולא בינת אדם לי; וכן אמר אסף (תהילים ע"ג:ב) ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך; וכן כתיב (משלי כ"א:ל): אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'.

ל"ג תורה סג – ...והצדיק שהוא בחינות ברית, בחינות (משלי י"ב:ה): צדיק יסוד עולם, הוא כלול מבחינות הששה טפחים הנ"ל, שנתלקים לשלש בחינות של שתיים שתיים, הינו שכל בחינה מהשלש, הוא בחינות מגלה טפח ומכסה טפח. כי הוא בחינת מגלה טפח ומכסה טפח נגד עצמו, וזה בחינת בשתיים יכסה פניו. וכן הוא בחינת מגלה ומכסה וכו' נגד העולם, וזה בחינת בשתיים יכסה רגליו. וכן הוא בחינת מגלה ומכסה נגד השם יתברך, וזה בחינת בשתיים יעופף. כי לפעמים הוא אצל העולם בחינת מגלה, שמגלה ומקרב עצמו אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה, שנתכסה ונתעלם מהם, שמתרחק מהם מאד. ולא די שמתרחק מהם, ומתרוםם מהם, ואינם יכולים להתקרב אליו, אלא שנופלים עליו קשיות ותמיהות, עד שנתעקם ונתבלבל מהם, מחמת שנתרחק מהם מאד, וקשה עליו קשיות ופליאות, וזה בחינת מכסה טפח. וזה בחינת ובשתיים יכסה רגליו – רגליו לשון המשכה, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגליו – ההולכים אחר עצה. הינו, שבהמשכה שמתקרב העולם אליו, הוא בחינת מגלה טפח ומכסה וכו' כנ"ל. כי מחמת שמח הצדיק בעצמו אי אפשר לקבל ממנו, על-כן הוא צריך להתכסות ולהתלבש עצמו בדברים קטנים, כדי שיוכל להתגלות, שיוכלו העולם לקבל ממנו. וזה בחינת מגלה טפח ומכסה טפח – שמה שמכסה ומתלבש עצמו, הוא בחינת מגלה, שעל ידי זה הוא מגלה עצמו אליהם, כי בלא זה לא היה אפשר להתגלות אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה ממש, שמתכסה ומתעלם מהם ונתרחק ונפלא מהם כנ"ל:

וכן אצל השם יתברך צריך להיות בחינת מגלה ומכסה וכו', כי צריך לדבק ולקרב עצמו להשם יתברך, כאלו כביכול השם יתברך נגלה ומתקרב אליו. אבל כל מה שמתקרב יותר להשם יתברך, צריך להתרחק יותר, הינו כל מה שמתקרב יותר, צריך לידע שהוא רחוק מאד מהשם יתברך.

כי אם יחשוב ידמה בדעתו שכבר נתקרב להשם יתברך, ויודע בידעות השם יתברך, זה סימן שאינו יודע כלום, כי אם היה יודע קצת מהשם יתברך, היה יודע שהוא רחוק מאד ממנו, כי כל מה שמתקרב יותר להשם יתברך ויודע יותר, הוא יודע שהוא רחוק מאד, ואינו יודע כלל.

וזה דבר שאי אפשר לפה לדבר ולהסביר זאת, כי גדלת הבורא אין שעור. וזה בחינת (ישעיהו נ"ז:ט) שלום לרחוק ולקרוב, בחינות מגלה טפח ומכסה וכו', שכל מה שמתקרב מתרחק כנ"ל.

שהכוונה למחוק כדי לקבל שכל אחר מזה החכמה ומלאכה גדולה בזה? ואולי כמובא/ל^ד שרבי זירא צם ק' תעניות לשכוח תורת בבל כדי ללמוד תורת א"י, משמע שזה לא פשוט וצריך לזה עבודה גדולה וחכמה.

עד כאן ביאור חברותא לשיחה טו



בשפת אמת (בפרשת ויקרא) כותב: עיקר הדעת הוא להבין איך לעשות עצמו כבהמה, ביטול אמיתי להבורא יתברך, כמו שכתוב 'בהמת הייתי עמך' (תהלים ע"ב ב"ב). ורק אז האדם יכול לקבל חיות אלקות בנשמתו. ברם כשאין לו ביטול זה, נפרד הוא משרשו, וחסר לו חיות דקדושה. והוא כנבלה שאין בו חיות כלל, וזהו מה שאמרו חז"ל בויקרא רבה (א' ט"ו): תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו עכ"ל ק. (הובא בדף על הדף על חולין דף ה:)